

محورهای قابل طرح در خصوص فرصت های سرمایه‌گذاری خارجی در ایران

این گزارش شامل بخش های ذیل می باشد:

- الف- تعاریف
- ب- وضعیت بالقوه اقتصاد ایران
- ج- فرصت های سرمایه گذاری و قوانین جاری

در ادامه به هر یک از این سرفصل ها پرداخته می شود:

الف- تعاریف

- تامین منابع مالی از خارج به دو طریق عمده انجام می‌شود که عبارتند از: استقراض خارجی و سرمایه‌گذاری خارجی. سرمایه‌گذاری خارجی معمولاً در دو قالب سرمایه‌گذاری در سبد دارایی مالی (FPI^1) و سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی (FDI^2) انجام می‌شود.
- سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی به نوعی از سرمایه‌گذاری اطلاق می‌شود که به منظور دست یافتن به سود بلندمدت در سازمان‌های تولیدی و تجاری که در خارج از کشور سرمایه‌گذار فعالیت می‌کنند، انجام می‌شود. یک رابطه مبتنی بر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی از یک شرکت مادر و یک شعبه وابسته در خارج از مرزهای جغرافیایی شرکت تشکیل شده است. شرکت و شعبه وابسته آن در کنار یکدیگر یک شرکت فراملیتی را تشکیل می‌دهند. برای این که یک سرمایه‌گذاری، سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی خوانده شود، سرمایه‌گذاری انجام شده باید به شکلی باشد که شرکت مادر بر روی شعبه وابسته کنترل داشته باشد. آنکند این کنترل را به داشتن حداقل 10 درصد از سهام پایه شعبه خارجی و یا داشتن قدرت تصمیم‌گیری اقتصادی برای شرکت مادر تعبیر می‌کند
- عوامل بسیاری بر میزان سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و تعیین مکان آن، موثر هستند از جمله می‌توان به اندازه بازار و پتانسیل رشد، باز بودن، نرخ ارز حقیقی، اثرات خوشه‌ای، ثبات سیاسی اقتصادی، کیفیت نهادها، هزینه نهاده‌های تولید، منابع انسانی، وجود زیر ساخت‌ها و کیفیت زیر ساخت‌ها، روشن بودن قوانین و سیاست‌ها در قبال سرمایه‌گذاری خارجی اشاره کرد
- به جز سیاست‌هایی که منحصر جذب سرمایه‌گذاری خارجی را هدف قرار داده‌اند (سیاست‌های تشویقی شامل معافیت مالیاتی و دادن یارانه و...)، عواملی که باعث می‌شوند فضای کسب‌وکار و محیط سرمایه‌گذاری مناسب شکل بگیرد، می‌توانند به جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی نیز کمک کنند. به همین دلیل است که گفته می‌شود سرمایه‌گذار خارجی برای سرمایه‌گذاری در یک کشور ابتدا به وضعیت سرمایه‌گذاران داخلی نگاه می‌کند و از آن به عنوان سیگنالی درباره سودآوری سرمایه‌گذاری استفاده می‌کند. چنانچه سرمایه‌گذاران داخلی، اقدام به سرمایه‌گذاری چندانی نکرده باشند یا این سرمایه‌گذاری‌ها سودده نبوده باشند، سرمایه‌گذار خارجی نیز درباره سرمایه‌گذاری تردید می‌کند.
- نوع دیگری از تامین مالی جهانی به وسیله سرمایه‌گذاری خارجی در سبد مالی (FPI) رخ می‌دهد که سرمایه‌گذاری غیرمستقیم خارجی نیز خوانده می‌شود. این نوع از سرمایه‌گذاری بر خلاف سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی خاصیت نقد

¹ Foreign Portfolio Investment

² Foreign Direct Investment

معاونت بررسی های اقتصادی

شوندگی بالایی دارد. FPI از نوع سرمایه‌گذاری کوتاه مدت است و سرمایه‌گذار بر شرکتی که بخشی از سهام آن را خریده، قدرت کنترل ندارد و مسئولیت مالی‌ای نیز متوجه وی نیست.

- افزایش FPI می‌تواند نقدینگی بازار سرمایه را بیشتر کند و منجر به بازار عمیق‌تر و وسیع‌تر شود. به علاوه فشار رقابتی برای جذب FPI موجب حاکمیت شرکتی بهتر و شفافیت بیشتر کسب و کار می‌شود و در نتیجه اعتماد سرمایه‌گذاران را افزایش می‌دهد. افزایش نقدینگی در بازار سرمایه، همچنین به معنای تامین مالی سرمایه با هزینه کمتر و رونق فعالیت اقتصادی است.
- در FPI (از نوع سرمایه‌گذاری در سهام) تنها مالکیت شرکت عوض می‌شود و انتقال تکنولوژی و مدیریت صورت نمی‌گیرد و اثرات FDI در حوزه انتقال بهترین شیوه‌های تولید و مدیریت و افزایش بهره‌وری از طریق اثرات سرریز ناشی از وارد شدن شرکت خارجی، بر سرمایه‌گذاری از نوع FPI مترتب نیست.

ب- وضعیت بالقوه اقتصاد ایران

- یکی از ظرفیت‌های بالقوه اقتصاد ایران، وفور منابع طبیعی و به خصوص منابع طبیعی نفت و گاز است. منبع طبیعی را می‌توان به عنوان رانت اقتصادی برای یک کشور در نظر گرفت، به این معنا که کشور مذکور به علت برخورداری از منبع طبیعی نسبت به سایر کشورها از مزیتی برخوردار است که هزینه دسترسی به منابع مورد نیاز را کاهش می‌دهد
- ایران با 60 نوع محصول معدنی متفاوت در بین کشورهای جهان در رتبه پانزدهم کشورهای دارای منابع معدنی غنی قرار گرفته است. که این منابع شامل منابع کروم، زغال سنگ، مس، سنگ آهن، سرب، منگنز، نفت و روی هستند.
- ایران به لحاظ موقعیت جغرافیایی در منطقه خاصی از جهان واقع شده است. قرار گرفتن ایران در منطقه نفت‌خیز خاورمیانه، وضعیت اقتصادی کشورهای همسایه ایران و قرار گیری در چهار راه ترانزیتی جهان، موقعیت جغرافیایی ایران را از بسیاری از کشورها متمایز می‌سازد.
- از مزیت‌های اصلی ایران عبور مسیر تاریخی جاده ابریشم از ایران است که شرق آسیا را به اروپا متصل می‌سازد. ایران در بین کشورهای منطقه، تنها کشوری است که دارای چنین مزیتی است و از این رو می‌تواند مسیر عبور کالاهای صادراتی و وارداتی کشورهای منطقه باشد.
- همچنین ایران با تاریخی کهن، در میان کشورهای برتر دنیا به لحاظ جاذبه‌های تاریخی گردشگری قرار دارد. استفاده مناسب از ظرفیت‌های توریستی و جاذبه‌های گردشگری می‌تواند به رشد و توسعه اقتصادی کشور کمک کند. کشور ایران از جمله کشورهایی است که به طور بالقوه دارای جاذبه‌های گردشگری فراوانی است. ایران به لحاظ تنوع اقلیم آب و هوایی و اکوتوریستی و همچنین به لحاظ جاذبه‌های تاریخی و تعداد سایت‌های میراث جهانی طبیعی در رده های بالا قرار دارد.
- وجود مرزهای گسترده زمینی و دریایی، به عنوان یکی از عوامل برتری در جذب کالاهای ترانزیتی و کسب درآمدهای ارزی بیشتر، در نظر گرفته می‌شود. کشور ایران در این زمینه دارای مزایا و ظرفیت‌های بالایی است.
- برخی کشورهای همسایه ایران به لحاظ اقتصادی و سیاسی دارای شرایط ویژه‌ای هستند که می‌تواند شرایط مناسبی را به لحاظ صادرات ایران به این کشورها فراهم سازد. به عنوان مثال شرایط کشورهای آسیای میانه، کشورهای در حال توسعه‌ای هستند که در فرایند رشد و توسعه خود نیاز به واردات تکنولوژی‌های صنعتی، گاز، برق و خدمات مهندسی دارند. ایران می‌تواند به عنوان کشوری که فرایند صنعتی شدن را زودتر از سایر کشورهای منطقه آغاز کرده، بخش مهمی از نیازهای وارداتی این کشورها را بر عهده گیرد. برخی شرایط ایران مانند سوخت ارزان قیمت، نیروی کار تحصیل کرده و

معاونت بررسی های اقتصادی

متخصص و نزدیکی به بازارهای هدف باعث شده تا موقعیت مناسبی برای ایجاد شعبی از بنگاه‌های معتبر جهانی در ایران وجود داشته باشد.

- در اقتصاد ایران نیروی کار جوان و تحصیل کرده می تواند یکی از ظرفیت‌ها و مزیت‌های آن محسوب شود. ایران به لحاظ نیروی کار بالقوه تحصیل کرده وضعیت مناسب‌تری از بسیاری از کشورهای منطقه دارد. متوسط تعداد سال‌های تحصیل جمعیت 15 ساله و بیشتر در ایران در سال 2010 در حدود 8,5 سال بوده در حالی که این مقدار برای کشور مصر 7,07 و برای ترکیه 7,02 بوده است. همچنین سطح تحصیلات جمعیت 15 ساله به بالا در ایران، تنها از متوسط تحصیلات کشورهای توسعه یافته کمتر بوده و از سایر گروه‌های کشوری و همچنین کشورهای خاور میانه بالاتر است

ج - فرصت های سرمایه گذاری و قوانین جاری

- به نظر می‌رسد که اولویت‌های سرمایه‌گذاری در ایران می‌بایست به بخش‌هایی که مزیت نسبی دارند برگردد. از جمله اولین حوزه‌هایی از اقتصاد ایران که به نظر می‌رسد برای سرمایه‌گذار خارجی می‌تواند جذاب باشد می‌توان به نفت و گاز، از صنایع بالادستی گرفته تا صنایع پایین دستی و همچنین صنایع صرفه جویی انرژی اشاره کرد. همچنین در حوزه‌هایی نظیر خودرو، لوازم خانگی، گردشگری و جهانگردی، ترانزیت، معادن و صنایع تبدیلی کشاورزی نیز ظرفیت‌های بالایی وجود دارد.

- ایران به جهت جذب سرمایه‌گذاری خارجی قانونی تحت عنوان "قانون تشویق و حمایت سرمایه‌گذاری خارجی" به همراه آیین‌نامه‌های اجرایی آن تدوین کرده است. متن این قانون به همراه آیین‌نامه‌های مرتبط با سرمایه‌گذاری خارجی به همراه فایل‌ها و مدارک فرصت‌های سرمایه‌گذاری به صورت تفصیلی و به زبان انگلیسی در وب‌سایت

سازمان سرمایه‌گذاری و کمک‌های اقتصادی و فنی ایران قرار داد: <http://www.investiniran.ir/en>

- پوشش‌های تضمینی و حمایتی پیش‌بینی شده در قانون عبارت است از:
 - تضمین پرداخت غرامت در صورت ملی شدن و سلب مالکیت (ماده 9 قانون)
 - تضمین جبران زیان ناشی از ممنوعیت و یا توقف اجرای موافقتنامه‌های مالی در سرمایه‌گذاری‌های خارجی به روش ترتیبات قراردادی بر اثر وضع قانون و یا تصمیمات دولت (ماده 17 قانون و ماده 26 آئین‌نامه)
 - تضمین خرید کالا و خدمات تولیدی طرح سرمایه‌گذاری خارجی در مواردی که دستگاه دولتی خریدار انحصاری و یا عرضه‌کننده کالا و خدمات تولیدی به قیمت رایانه‌ای است. (ماده 11 آئین‌نامه)

- حقوق و تسهیلات پیش‌بینی شده در قانون عبارت است از:
 - برخوردار سرمایه‌گذاری خارجی از حقوق، حمایت‌ها و تسهیلات یکسان با سرمایه‌گذاری داخلی (ماده 8 قانون)
 - انتقال آزادانه اصل سرمایه و منافع ناشی از سرمایه‌گذاری در کشور بصورت ارز و یا کالا (مواد 18-13 قانون)
 - امکان سرمایه‌گذاری خارجی بصورت صد در صد در طرح‌های سرمایه‌گذاری (ماده 4 آئین‌نامه)
 - پذیرش سرمایه‌گذاری خارجی در کلیه زمینه‌های تولیدی، صنعتی و کشاورزی، حمل و نقل ارتباطات، خدمات و تأمین آب و برق و گاز و انرژی
 - امکان ارجاع اختلافات سرمایه‌گذاری به مراجع بین‌المللی (ماده 19 قانون)
 - امکان تملک زمین به نام شرکت (ثبت شده در ایران) در سرمایه‌گذاری‌های مشترک (ماده 34 آئین‌نامه)

معاونت بررسی های اقتصادی

- ارائه تسهیلات روادید اقامت سه ساله در ایران برای سرمایه گذاران خارجی، مدیران، کارشناسان و بستگان درجه یک آنها و امکان تمدید آن (ماده 20 قانون و 35 آئین نامه)
- تصمیم گیری نسبت به درخواست های سرمایه گذاران خارجی حداکثر ظرف مدت 45 روز (ماده 6 قانون).
- انتخاب روش سرمایه گذاری در طرح مورد نظر بصورت سرمایه گذاری مستقیم خارجی (FDI) یا ترتیبات قراردادی از جمله روش های BOT، بای بک و مشارکت مدنی توسط سرمایه گذار (ماده 3 قانون)
- پذیرش سرمایه گذاری اشخاص حقیقی و حقوقی ایرانی که با سرمایه منشأ خارجی در کشور سرمایه گذاری مینمایند و اعطای تسهیلات و حمایت های قانون تشویق و حمایت سرمایه گذار خارجی به آنها. (ماده 1 قانون)
- سرمایه گذار خارجی می بایست، از میان فهرست موسسات حسابرسی تایید شده عضو جامعه حسابداران رسمی ایران که توسط سازمان سرمایه گذاران تهیه شده است یک موسسه حسابرسی را بمنظور تأیید گزارشات مالی و سالانه طرح خود انتخاب نماید. (مواد 22 و 23 و 1 آئین نامه)
- **سایر مزایا و تسهیلات** پیش بینی شده در قانون عبارت است از:
 - سرمایه گذاران خارجی میتوانند بخشی از سرمایه خود را از منابع داخلی و خارجی بصورت وام تهیه نمایند. بدیهی است تضمین تعهدات بازپرداخت وام اخذ شده برعهده وام گیرنده است.
 - سرمایه خارجی میتواند به شکل ارز نقدی، ماشین آلات و تجهیزات، مواد اولیه، دانش فنی و سایر اشکال حقوق مالکیت معنوی به کشور وارد و تحت پوشش قانون تشویق و حمایت قرار گیرد. نحوه ورود و ثبت آورده سرمایه گذار خارجی در نمودار شماره (2) مشخص شده است.
 - هشتاد درصد درآمد واحدهای تولیدی و معدنی مستقر در مناطق توسعه یافته به مدت 4 سال از مالیات معاف می باشد.
 - 100 درصد درآمد واحدهای تولیدی و معدنی مستقر در مناطق کمتر توسعه یافته به مدت 10 سال مشمول مالیات نخواهد بود.
 - تأسیسات ایرانگردی و جهانگردی سالانه از پرداخت 50 درصد مالیات متعلقه معاف هستند.
 - 100 درصد درآمد ناشی از صادرات کالاهای صنعتی و کشاورزی و صنایع تبدیلی و تکمیل آن از شمول مالیات معاف است.
 - 50 درصد درآمد ناشی از صدور کالاهایی که با هدف توسعه صادرات غیر نفتی به خارج صادر می شوند از شمول مالیات معاف است.
 - 50 درصد درآمد حاصل از صدور کالاهای ترانزیت وارده به کشور از شمول مالیات معاف است.
 - سرمایه گذاری مجدد شرکت های تعاونی و خصوصی با هدف توسعه، بازسازی و تکمیل واحد صنعتی و معدنی موجود از 50 درصد مالیات متعلقه معاف خواهد بود.
- همچنین در قانون "**رفع موانع تولید رقابت پذیر و ارتقای نظام مالی کشور**" که اخیراً به تصویب مجلس شورای اسلامی رسیده است نیز به مساله جذب سرمایه گذاری خارجی توجه شده است. در ذیل بند "ح" و "خ" ماده 31 این قانون که جایگزین ماده 132 قانون مالیات های مستقیم شده است، آمده است که:

معاونت بررسی های اقتصادی

- ح - در صورتی که سرمایه گذاری انجام شده موضوع این ماده با مشارکت سرمایه گذاران خارجی با مجوز سازمان سرمایه گذاری و کمکهای اقتصادی و فنی ایران انجام شده باشد به ازای هر پنج درصد (5%) مشارکت سرمایه گذاری خارجی به میزان ده درصد (10%) به مشوق این ماده به نسبت سرمایه ثبت و پرداخت شده و حداکثر تا پنجاه درصد (50%) اضافه می شود.
- خ - شرکتهای خارجی که با استفاده از ظرفیت واحدهای تولیدی داخلی در ایران نسبت به تولید محصولات با نشان معتبر اقدام کنند در صورتی که حداقل بیست درصد (20%) از محصولات تولیدی را صادر نمایند از تاریخ انعقاد قرارداد همکاری با واحد تولید ایرانی در دوره محاسبه مالیات با نرخ صفر واحد تولیدی مذکور مشمول حکم این ماده بوده و در صورت اتمام دوره مذکور، از پنجاه درصد (50%) تخفیف در نرخ مالیاتی نسبت به درآمد ابرازی حاصل از فروش محصولات تولیدی در مدت مذکور در این ماده برخوردار می باشند.

علیرضا صابونی ها

تیر ماه 1394